

HIERONTMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Gratulatur ejus industria, per quem Hæreticorum factiones extinctæ sunt, & extinguantur; qua quidem in re suum quoque studium testificatur.

OMni quidem tempore beatitudinem tuam eo, quo decet honore veneratus sum, & habitantem in te dilexi Dominum Salvatorem; & tunc, si fieri potest, cumulo aliquid addimus, & plenè complemus, ut absque tui nominis mentione, ne unam quidem horam præterire patiamur, qui contra flantes ventos ardore fidei perstitisti. Maluisti, quantum in te fuit, solus liberari de Sodomis, quàm cum pereuntibus commorari. Scit, quid dicam prudentia tua Macte virtute, in urbe celebraris: catholici te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur, atque suscipiunt; & quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, & me pari persequuntur odio; ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant. Incolumem, & mei memorem te Christi Domini clementia tueatur, Domine venerande & Beatissime Papa.

HIERONTMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Post salutationes ultro citroque factas, nunciat extinctas hæreses clam ab Episcopo Hirosolymitano adhuc defendi.

Multi utroque claudicant pede, & ne fratris quidem cervicibus inclinantur, habentes affectum erroris pristini, cum prædicandi eandem non habeant libertatem. Sancti fratres, qui cum nostra sunt parvitate, præcipuè sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ suppliciter te salutant. Fratres tuos dominum meum Alipium, & dominum meum Evodium, ut meo nomine salutes, precor coronam tuam. Capta Jerusalem tenetur à Nabuchodonosor, nec Jæremiæ vult audire consilia: quin potius Ægyptum desiderat, ut moriatur in Taphenes, & ibi servitute pereat sempiterna.

HIERONTMUS MAGNO ORATORI ROMANO.

Argumentum Epistolæ.

Ruffinus subornarat Magnum quemdam Oratorem Romanum, qui quæreret ab Hieronymo, cur litteris Ecclesiasticis admisceret litteras Ethnicorum, & sacra profanis contaminaret. Huic ratione reddit, ostenditque quatenus id liceat, & quorum exemplo id faciat.

Sebesium nostrum tuis mōnitis profecisse, non tam epistola tua, quàm ipsius pœnitudine didicimus.

Et mirum in modum, plus correptus placuit, quam errans læserat. Certaverunt inter se indulgentia parentis, & filii pietas dum alter præteritorum non meminit, alter in futurum quoque officia pollicetur. Undè & mutuò nobis, tibi que gaudendum est: quia nos filium recepimus, tu discipulum comprobasti. Quod autem quæris in calce epistolæ tuæ, cur in opusculis nostris sæcularium litterarum interdum ponamus exempla, & candorem Ecclesiæ ethnicorum sordibus polluamus: responsum breviter habet. Nunquam hoc quæreres, nisi te totum Tullius possideret, si Scripturas Sanctas legeres, si interpretes earum, omisso Volcatio, evolveres. Quis enim nesciat, & in Moyse, & in Prophetarum voluminibus quædam assumpta de Gentilium libris, & Salomonem philosophis Tyri & nonnulla proposuisse, & aliqua respondisse? Undè in exordium Proverbiorum commonet, ut intelligamus sermones prudentiæ, versutiasque verborum, parabolas, & obscurum sermonem, dicta sapientium, & enigmata quæ propriè dialecticorum, & philosophorum sunt. Sed & Paulus Apostolus Epimenidis Poetæ abusus versiculo est, scribens ad Titum *kreter ai pseustai, kaka teria gasteres argai*: id est, Cretenses semper mandaces, malæ bestię, ventres pigri. Cujus heroici hemistichium postea Callimachus usurpavit. Nec mirum si apud Latinos metrum non servet ad verbum expressa translatio; cum Homerus, eadem lingua versus in prosam, vix cohæreat. In alia quoque epistola Menandri ponit senarium: *Phierusin etbe cresta omilii kakai*. Id est: corrumpunt mores bonos colloquia mala. Et apud Athenienses in Martis curiâ disputans, Aratum testem vocat, ipsius enim & genus sumus, quod Græ-

cè dicitur *Toù gar kai genos esmen*. Et est clausula versus heroici. Ac, nec parum hoc esset, ductor Christiani exercitus, & orator invictus, pro Christo causam agens, etiam inscriptionem fortuitam arte torquet in argumentum fidei. Didiceat enim à vero David, extorquere de manibus hostium gladium, & Galliæ superbissimi caput proprio mucrone truncare. Legebat in Deuteronomio Domini voce præceptum mulieris captivæ radendum caput, supercilia, omnes pilos, & ungues corporis amputandos, & sic eam habendam in conjugio. Quid ergo mirum, si & ego sapientiam sæcularem, propter eloquii venustatem, & membrorum pulchritudinem, de ancilla atque captiva Israelitidem facere cupio? & si, quidquid in ea mortuum est idolatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido, vel rado; & mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoh? Labor meus in familiam Christi proficit; stuprum in alienam, auget numerum conservorum. Osee accepit uxorem fornicariam Gomer filiam Debeliam, & nascitur ei de meretrice filius Jezrael, qui vocatur semen Dei. Isaias novacula acuta barbam, & crura radit peccantium. Et Ezechiel in typo fornicantis Jerusalem tondet cæsariem suam, ut quidquid in ea absque sensu, & vita est, auferatur. Cyprianus vir eloquentia pollens, & martyrio, Firmiano narrante mordetur, cur adversus Demertiadum scribens, testimoniis usus sit Prophetarum, & Apostolorum, quæ ille ficta & commentitia esse dicebat, & non potius philosophorum, & Poetarum, quorum authoritati, ut Ethnicus contraire non poterat. Scripserunt contra non Celsus, atque Porphyrius; priori Origenes, alteri Methodius, Eusebius, & Apollinarius fortis-

sime responderunt : quorum Origenes octo scripsit libros : Methodius usque ad decem millia procedit versuum : Eusebius, & Apollinarius viginti quinque & triginta volumina condiderunt. Lege eos & inuenies nos comparatione eorum imperitissimos, & post tanti temporis otium ; vix quasi per somnium, quod pueri didicimus, recordari. Julianus Augustus septem libros in expeditione Parthica, aduersum Christum evomuit, & juxta fabulas Poetarum, suo se ense laceravit. Si contra hunc scribere tentauero, puto interdices mihi, ne rabidum canem Philosophorum, & Stoicorum doctrinis, id est, Herculis clava repercutiam ; quamquam Nazarenum nostrum, & (ut ipse solebat dicere) Galilæum statim in prælio senserit, & mercedem linguæ putidissimæ, contumeliis perfossus acceperit. Josephus antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros scripsit contra Appionem Alexandrinum Grammaticum, & tanta sæcularium profert testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo vir Hebræus, & ab infantia sacris litteris eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam eolverit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Judæorum Platonem Critici pronuntiant ? Curram per singulos. Quadratus, Apostolorum Discipulus & Atheniensis Pontifex Ecclesiæ, nonne Adriano Principi, Eleusinz sacra inuisenti, librum pro nostra religione tradidit ? Et tantæ admirationi omnibus fuit, ut persecutionem gravissimam illius excellens sedaret ingenium. Aristides Philosophus, vir eloquentissimus, eidem Principi apologeticum pro Christianis obtulit, contextum Philosophorum sententiis ; quem imitatus postea Justinus, & ipse Philosophus, Antonino

Pio, & filiis ejus, Senatuique librum contra Gentiles tradidit, defendens ignominiam Crucis, & Resurrectionem Christi tota prædicans libertate. Quid loquar de Melitone Sardensi Episcopo ? Quid de Appollinario Hierapolitanæ Ecclesiæ Sacerdote, Dionysioque Corinthiorum Episcopo, & Tatiano, & Bardesane, & Hirenæo Potini, Martyris successore, qui Originis hæreseon singularum venena, ex quibus Philosophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt, Pantænus, Stoicæ sectæ Philosophus, ob præcipuæ eruditionis gloriam, à Demetriano Alexandria Episcopo missus est in Indiam, ut Christum apud Brachmanas, illius gentis Philosophos prædicaret. Clemens Alexandria Ecclesiæ Presbyter vir meo judicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros, & totidem *Hypotyposeon*, & alium contra gentes pædagogum quoque tria volumina. Quid in illis indoctum, imo quid non è media philosophia est ? Hunc imitatus Origenes, decem scripsit Stromateas, Christianorum & philosophorum inter se sententias comparans, & omnia nostræ religionis dogmata de Platone, & Aristotele, Numennio, cornutoque confirmans. Scripsit & Milciades contra gentes volumen egregium ; Hypolytus quoque, & Appollonius, Romanæ urbis Senator propria opuscula condiderunt. Extant & Julii Africani libri qui temporum scripsit historias : & Theodori, qui postea Gregorius appellatus est, viri Apostolicorum signorum atque virtutum, & Dionysii Alexandrini Episcopi Anatolii quoque Laodicensis Ecclesiæ Sacerdotis, necnon Presbyterum Pamphili, Pietii, Luciani, Malchionis, Eusebii Cæsariensis Episcopi, & Eusta-

thii Antiocheni, et Athanasii Alexandrini: Eusebii quoque Emisseni, & Triphillii Cyprii, & Asterii Scythopolytæ, & Serapionis confessoris: Titi quoque Bostrensis Episcopi; Cappadocumque Basilii, Gregorii, & Amphiloerii: qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos refarciunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam Scripturarum. Veniam ad Latinos. Quid Tertulliano eruditius? quid acutius? Apologeticus ejus, & contra gentes libri, cunctam sæculi continent disciplinam. Minutius felix causidicus Romani fori, in libro, cui titulus Octavius est, & in altero contra Mathematicos, si tamen inscriptio non mentitur authorem, quid gentilium scripturarum dimisit intactum? Septem libros adversus gentes Arnobius edidit, totidemque discipulos ejus Lactantius, qui de ira quoque, & opificio Dei duo volumina condidit, quos, si legere volueris, dialogorum Ciceronis in eis *Epitomen* reperies. Victorino martyri in libris suis licet desit eruditio, tamen non deest eruditionis voluntas. Cyprianus, quod idola dii non sint, qua brevitate, qua historiarum omnium scientia, quorum verborum, & sensuum splendorem perstrinxit? Hilarius meorum Confessor temporum & Episcopus, duodecim Quintiliani libros & stylo imitatus est, & numero: brevisque libelo, quem scripsit contra Dioscorum medicum, quid in literis possit, ostendit. Juvenus Presbyter sub Constantino, historiam Domini Salvatoris versibus explicavit; nec pertimuit Evangelii majestatem sub metri leges mittere. De cæteris vel mortuis, vel viventibus taceo, quorum in scriptis suis & vires manifestæ sunt, & voluntas.

Nec statim prava opinione fallaris contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum quia omnes penè omnium libri, exceptis his, qui cum Epicuro litteras non dedicerunt, eruditionis doctrinæque plenissimi sunt. Mihi quamquam ego illud magis reor, quod dictanti venit in mentem, non te ignorare quod semper à doctis viris usurpatum est. Sed per te mihi proponi ab alio quæstionem, qui fortè propter amorem historiarum Sallustii, Calphurnus cognomento Lanarius sit: Cui, quæso, ut suadeas, ne vescentium dentibus edentulus invideat: & oculos caprearum talpa contemnat. Dives, ut cernis, ad disputandum materia, sed jam epistolæ angustia finienda est.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Excusat se Hieronymus, quod nondum responderit, adhortans Augustinum ad mutuum amorem: nonnihil quærens ad Ruffini adversus se debacchationem.

IN ipso profectionis articulo sancti filii nostri Asterii hypodiaconi, necessarij mei, beatitudinis tuæ litteræ ad me pervenerunt; quibus satisfacis, te contra parvitatem meam librum Romam non misisse. Hoc nec ego factum audieram; sed epistolæ cujusdam quasi ad me scriptæ per fratrem nostrum Sysinnium diaconum huc exemplaria pervenerunt: in qua hortaris me, ut palinodiam super quodam Apostoli capitulo canam; & imiter Stesichorum inter vituperationes & laudes Helenæ fluctuantem; ut qui de-

trahendo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego simpliciter fateor dignationi tuæ, licet stylus, & *Epcheiremata* * tua mihi viderentur, tamen non temere exemplaribus litterarum credendum putavi; ne forte me respondente læsus, justè exostulares, quod probare ante debuisses tuum esse sermonem, & sic rescribere. Accessit ad moram sanctæ & venerabilis Paulæ longa infirmitas. Dum enim languenti multo tempore assidemus, pene Epistolæ tuæ, vel ejus, qui sub tuo nomine scripserat, oblitus sumus, memores illius versiculi: *Musica in luctu importuna narratio*. * Itaque si tua est epistola, aperte scribe vel mitte exemplaria veriora, ut absque ullo rancore stomachi in Scripturarum disputatione versemur, & vel nostrum emendemus errorem, vel alium frustra reprehendisse doceamus. Absit autem à me, ut quidquam de libris tuæ beatitudinis attingere audeam. Sufficit enim mihi probare mea & aliena non carpere. Cæterum optime novit prudentia tua, unumquemque in suo sensu abundare, & puerilis esse jactantiæ, quod olim adolescentuli facere consueverant, accusando illustres viros, suo nomini famam quærere. Nec tam stultus sum, ut diversitate explanationum tuarum me lædi putem: quia nec tu læderis, si nos contraria senserimus. Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si, nostram peram non videntes, aliorum, juxta Persium, manticam consideremus. Superest ut diligas diligentem te, & in Scripturarum campo juvenis senem non provoces. Nos nostra habuimus tempora, & cucurrimus quantum potuimus; nunc, te currente, & longa spatia transmeante, no-

* Id est: Aggressiones, & argumentationes.

** Eccles. 22.

bis debetur otium: simulque (ut cum honore tuo & venia dixerim) ne solus mihi de Poetis aliquid proposuisse videaris, memento Daretis, & Entelli, & vulgaris Proverbii; quod *bos lasus fortius figat pedem*. Tristes hæc dictavimus: utinam meremur complexus tuos, & collatione mutua, vel doceremus aliqua, vel disceremus. Misit mihi temeritate solita, sua maledicta Calphurnius cognomento Lanarius, quæ ad Africam quoque studio ejus didicit pervenisse. Ad quæ breviter ex parte respondi, & libelli ejus vobis nisi exemplaria, latius opus, cum opportunum fuerit, primo misurus tempore: in quo illud cavi, ne in quoquam existimationem læderem Christianam, sed tantum ut delirantis, imperitique mendacium, ac vecordiam confutarem. Memento mei, sancte & venerabilis Papa. Vide quantum te diligam, ut ne provocatus quidem voluerim respondere, nec credam tuum esse, quod in altero forte reprehenderem. Frater communis suppliciter te salutat.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Orosius in fine historiæ testatur sibi cum Hieronymo fuisse colloquium, libros duos, alteram de origine animæ, alterum de loco explicando ex epistolis Jacobi probat. Cæterum excusat se quod non responderit.

Virum honorabilem fratrem meum filium dignationis tuæ Orosium Presbyterum, & sui merito, & te jubente suscepi. Sed incidit tempus difficillimum quando mihi tacere melius fuit, quam loqui; ita ut nostra studia cessarent, & juxta Apium

canina exerceretur facundia. Itaque duobus libellis tuis quos meo nomini dedicasti, eruditissimis, & omni eloquentiæ splendore fulgentibus, respondere non potui. Non quod quidquam in illis reprehendendum putem; sed quia juxta Apostolum, unusquisque in suo sensu abundet: alius quidem sic, alius autem sic. Certè quidquid dici potuit, & sublimi ingenio de Scripturarum Sanctarum hauriri fontibus, à te positum, atque dissertum est. Sed quæso reverentiam tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium. Nos enim inter nos eruditionis causa disserimus. Cæterum æmuli, & maxime hæretici, si diversas inter nos sententias viderint, de animi calumniabuntur rancore descendere. Mihi autem decretum est te amare, te suscipere, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certe & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus sum, magisque demus operam, ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem; ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur. Sanctæ, ac venerabiles filiæ tuæ Eustochium, & Paula, & genere suo, & exhortatione tua dignè gradiuntur, specialiterque salutant beatitudinem tuam; omnis quoque fraternitas, quæ nobiscum Domino Salvatore servire conatur. Sanctum Presbyterum Firmum anno præterito ob rem earum Ravenam, & inde Africam, Siciliamque direximus, quem putamus jam in Africæ partibus commorari. Sanctos tuo adherentes lateri, ut meo obsequio salutes precor. Litteras quoque meas ad sanctum Presbyterum Firmum direxi; quæ si ad te venerint, ei dirigere non gravaris. Incolumem te, & mei memorem Christus Do-

minus custodiat, Domine vere sancte, & beatissime Papa. Grandem Latini sermonis in ista Provincia notariorum patimur penuriam: & idcirco præceptis tuis parere non possumus, maximè in editione Septuaginta, quæ asteriscisve, rubusque distincta est. Pleraque enim prioris laboris ob fraudem cujusdam amisimus.

HIERONIMUS AD AUGUSTINUM

Argumentum Epistolæ.

Resalutat Augustinum, excusans quod liberius responderit, & rursum de cucurbita meminit, hortans, ut super hac re sua legat commentaria, & tandem, ut omissis contentiosis quæstionibus versentur in campo Sacrarum Scripturarum.

CUM à sancto fratre nostro Firmo sollicitè quærerem, quid ageres, sospitem te lætus audivi. Rursum cum tuas litteras non dico sperarem, sed exigerem, nesciente te, ex Africa profectum se esse dixit. Itaque reddo tibi per eum salutationis officia, qui te unico amore complectitur: simulque obsecro, ut ignoscas pudori meo, quod diu ut rescriberem præcipienti negare non potui; nec ego tibi, sed causa causæ respondit. Etsi culpa est respondisse, quæso ut patienter audias: multo major est provocasse. Sed facessant istiusmodi quærimoniæ: sit inter nos pura germanitas: & deinceps non quæstionum, sed charitatis ad nos scripta mittamus. Sancti fratres qui nobiscum Domino serviunt affatim te salutant. Sanc-

tos qui tecum Christi leve trahunt jugum , præcipuè sanctum & suscipiendum Papam Alipium, ut meo obsequio salutes , precor. Incolumen te , & memorem mei Christus Deus noster tueatur omnipotens , domine verè sancte & beatissime Papa. Si legisti librum explanationum in Jonam , puto quod ridiculum cucurbitæ non recipias quæstionem. Sin autem , amicus qui me primus gladio petiit, stylo repulsus est : sit humanitatis tuæ , atque justitiæ accusantem reprehendere, non respondentem. In Scripturarum , si placet, campo sine nostro invicem dolore ludamus.

HIERONIMUS AD BONASUM.

Argumentum Epistolæ.

Bonasum obrectatorem quempiam ridet ; quid , quod Hieronymus in suis libris adversus vitia scripserat, ad suam contumeliam pertinere putabat.

Medici , quos vocant Chirurgicos , crudeles putantur , & miseri sunt. An non est miseria alienis non dolere vulneribus , & mortuas carnes inclementi secare ferro ? non horrere curantem , quod horret ipse qui patitur , & inimicum putari ? Ita se natura habet , ut amara sit veritas , blanda vitia existimantur. Isaias in exemplum captivitatis futuræ , nudus non erubescit incedere. Jeremias de media Jerusalem ad Euphratem fluvium Mesopotamiæ mititur , ut inter inimicas gentes , ubi est Assyrius , & castra sunt Chaldæorum , ponat *perizonia* corrumpendum, Ezechiel stercore primum humano , deinde bubulo , panem de omni semente consparsum edere jubetur , &

uxoris interitum siccis oculis videt ; Amos de Samaria pellitur. Cur quæso ? Nempe ideo, quid Chirurgici spirituales , secantes vitia peccatorum , ad pœnitentiam cohortabantur. Paulus Apostolus : Inimicus , inquit, vobis factus sum verum dicens. Et quia Salvatoris dura videbantur eloquia, plurimi discipulorum retrorsum abierunt. Undè non mirum est, si & nos ipsi vitii detrahentes , offendimus plurimos. Disposui nasum secare fœtentem, timeat qui strumosus est. Volo corniculæ detrudere garrienti : raucidulam se intelligat cornix. Nunquid unus in urbe Romana est, qui habeat truncas inhonesto vulnere nares ? Nunquid solus Bonasus Segestanus cava verba , & in modum vesicarum tumencia , * buccis trutinatur inflatis ? Dico quosdam scelerare , periurio , falsitate , ad dignitatem nescio quam pervenisse. Quid ad te , qui te intelligis innocentem ? Rideo advocatum , qui patrono egeat : quadrante dignam eloquentiam nare subsanno. Quid ad te, qui disertus est ? Volo in numerarios invehi Sacerdotes : tu qui dives non es, quid iraseris ? Clausum cupio suis ignibus ardere Vulcanum. Nunquid hospes ejus es , aut vicinus, quod à delubris idoli niteris incendia submovere ? Placet mihi de larvis , de bubone , de noctua, de Nilicis ridere portentis. Quidquid dictum fuerit, in te dictum putas. In quodcumque vitium , stili mei mucro contorquetur ; te clamitas designari. Conserta manu in jus vocas ; & satyricum scriptorem in prosa arguis. An ideò tibi bellus videris, quia fausto vocaris nomine ? quasi non & lucus ideo dicatur , quod minime luceat ; & parca , quod nequaquam parcant ; &

O 4

* Ampullas & sesquipedalia verba vocat Horat. Significat autem sermonem qui loquentiæ multum, & parum eruditionis habet.

Eumenides furia, quod non sint benigna; & ulcerentur argentei. Quod si in discriptione scædorum semper irasceris, jam tibi cum Persio cantabo. Optem te generum rex, & regina: puellæ te rapiant: quidquid calcaveris, hoc rosa fiat. * Dabo tamen consilium, quibus absconditis possis pulchrior apparere. Nasus non videatur in facie, sermo non sonet ad loquendum, atque ita & formosus, & disertus videri poteris.

* *Pers. Sat. 2.*

DIVI HIERONYMI IN PENTATEUCHUM

Moyse præfatio ad Desiderium.

Argumentum Epistolæ.

Præfatio in Pentateuchum, qua reddit rationem, quod consilio post editionem Septuaginta, vetus Testamentum ex Hebræorum voluminibus latine verterit.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas, qui quoddam præfatio futurorum cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis ut translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum nostrorum auribus tradentem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens, qui me asserunt in Septuaginta Interpretum sugillationem, nova pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæpissime testatus sim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate scædari. Quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterico & obelo opus omne distin-

guens; dum aut illuscere facit, quæ minus antefuerant, aut superflua quæque jugulat, & confodit, maximeque Evangelistarum, & Apostolorum auctoritas promulgavit, in quibus multa de veteri Testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur, ut est illud: Ex Ægypto vocavi filium meum. Et: Quoniam Nazaræus vocabitur. Et: Videbunt in quem compunxerunt. Et: Glumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Et: Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se. Et alia multa quæ proprium *syntagma* * desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint, & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Ossee: secundum in Isaia: tertium in Zacharia: quartum in Proverbiis: quintum æquè in Isaia, quod multi ignorantes apochryphorum deliramenta scætantur, & Hiberas narnias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio, ne Ptholemæus, unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu Sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacerunt; ut & Regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus author, Septuaginta cellulas Alexandriae mendatio suo extruxerit, quibus divisi, eadem scriptitarint: cum Aristæus ejusdem Ptholomæi ** *hyperaspites*, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint; sed in una

* Id est, *compositione*, sive *opus*. ** Id est *satelles* ac *protectores*, à *clypeo*, qui *aspis* græcè dicitur.

basilica congregatos, contulisse quod scribebant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem. Ibi spiritus ventura prædicit, hic eruditio, & verborum copia ea quæ intelligit, transfert. Nisi fortè putandus est Tullius Œconomicon Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Cresiphonte orationem afflatus rhetorico spiritu transtulisse: Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus Sanctus testimonia texuit; ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sunt. Quid igitur? damnamus veteres? Minime, sed post priorum studia, in domo Domini, quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, & quod nesciebant dubiis protulere sententiis: nos verò post Passionem & Resurrectionem ejus, non tam prophetiam, quam historiam scribimus; aliter enim audita, aliter visa narrantur: quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta, sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritualia charismata positos lego, in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos: diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatoria sunt exemplaria Latina, quam Græca, & Græca, quam Hebraica. Verum hæc contra invidos. Nunc te precor, Desideri charissime, ut me quia tantum opus,

subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus juves, quod possim eodem spiritu, quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

*HIERONYMUS AD PAMMACHIUM,
de optimo genere interpretandi.*

Argumentum Epistolæ.

Ruffinus subornaverat Palladium quendam Galatam adversus Hieronymum qui illius interpretationem calumniaretur. Hujus calumnias refellit, explicans officium veri interpretis. Imitatus est autem titulum Ciceronis, de optimo genere dicendi.

PAulus Apostolus, præsentem Rege Agrippa, de criminibus responsurus, quod posset intelligere qui auditorus erat, de causæ victoria, statim in principio sibi gratulatur, dicens: De omnibus, quibus accusatur à Judæis, ò Rex Agrippa, existimo me beatum, cum apud te sim hodie defendendus, qui præcipuè nosti cunctas, quæ in Judæis sunt, consuetudines, & quæstiones. Legerat enim illud Jesu: Beatus qui in aures loquitur audientis; & noverat tantum oratoris verba proficere, quantum judiciis prudentia cognovisset. Undè & ego beatum me in hoc dumtaxat negotio judico, quod apud eruditas aures imperitæ linguæ responsurus sum: quæ objicit mihi vel ignorantiam, vel mendacium, si aut nescivi alienas litteras verè interpretari; aut nolui; quorum alterum error, alterum crimen est. Ac ne forsitan accusator meus facilitate, qua cuncta loquitur, & impunitate, qua sibi licere omnia putat, me quo-